

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

05 лютого 2026 року № 25-од

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у
другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання)**

**«НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ: ІНСТРУМЕНТИ ПОДОЛАННЯ
ОСВІТНІХ ВТРАТ І ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ»**

Розробники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Ковбасюк Т. Л., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри психології та інклюзивної освіти; Шкабаріна М. А., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: Подолання освітніх втрат. Психосоціальна підтримка і травма-інформований підхід під час навчання здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) за темою «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.10.2025 № 1415).

Термін дії програми: з 05.02.2026 до 05.02.2031 року.

Рецензенти:

Бордюк Володимир, заступник директора з науково-педагогічної роботи та комунікацій Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Максимчук Надія, доцент кафедри документальних комунікацій та менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат психологічних наук, доцент.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Розроблення та впровадження програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти, за темою «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (далі – Програма) зумовлене актуальними викликами сучасної освіти й суспільства. Трансформаційні процеси, пов'язані з реформою «Нова українська школа», імплементацією Державного стандарту базової середньої освіти (далі – ДСБСО), упровадженням інклюзивних практик і посиленням цифрового складника освітнього процесу потребують від учителя нової якості, професійної діяльності, готовності до гнучкої адаптації та оновлення підходів до навчання в умовах викликів.

Нині набуває ключового значення проблема подолання освітніх втрат у здобувачів освіти, спричинених повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України, що обумовлює постійну дестабілізацію освітнього процесу, трансформацію умов освітнього середовища, підвищення когнітивного та психоемоційного навантаження на учасників освітнього процесу.

Зазначені фактори потребують комплексного впливу з метою мінімізації негативних наслідків для якості освіти та психосоціального стану учнівської та педагогічної спільнот. Саме тому важливим завданням постає підвищення кваліфікації педагогів і вдосконалення їхніх компетентностей щодо здійснення психосоціальної підтримки учнів, застосування травма-інформованого підходу в навчанні, а також використання ефективних інструментів психолого-педагогічної підтримки.

Програму укладено відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225).

Програма спрямована на вдосконалення необхідних знань, умінь, навичок та способів діяльності в педагогічних працівників із метою успішної реалізації базового предметного навчання в другому циклі базової середньої освіти відповідно до актуальних вимог законодавства, соціального контексту та сучасних викликів в освітньому процесі.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: до викладання за освітньою програмою залучаються викладачі, які пройшли попередню підготовку з питань подолання освітніх втрат, а також тренери-педагоги, які пройшли навчання для здійснення комплексу заходів із підвищення кваліфікації вчителів закладів освіти, які забезпечуватимуть реалізацію ДСБСО в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна (з використанням технологій дистанційного навчання у синхронному режимі).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників, які здійснюють базове предметне навчання відповідно до ДСБСО задля ефективної організації освітнього процесу, ідентифікації та аналізу освітніх втрат й освітніх розривів, застосовування діагностичних інструментів (зокрема цифрових), проектування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, а також реалізації принципів травма-інформованого підходу та надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу.

Завдання підвищення кваліфікації:

забезпечити усвідомлення та розвинути здатність педагогічних працівників, які реалізують ДСБСО (базове предметне навчання), ідентифікувати зміст і відмінності між освітніми втратами й освітніми розривами;

удосконалити вміння використовувати діагностичні інструменти (зокрема цифрові) для виявлення освітніх втрат у здобувачів освіти в другому циклі базової середньої освіти;

сформувати здатність проектувати індивідуальну освітню траєкторію здобувачів освіти відповідно до їхніх потреб, інтересів для подолання освітніх втрат на основі результатів діагностування;

ознайомити з впливом різних типів травматичного досвіду на учасників освітнього процесу та розкрити зв'язок між складною поведінкою здобувачів освіти та їхніми травматичними переживаннями, що впливають на процес навчання;

підвищити здатність до реалізації принципів травма-інформованого підходу в освітньому процесі другого циклу базової середньої освіти;

удосконалити навички надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу і здійснення психоемоційної саморегуляції.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225: предметно-методична компетентність (А2), психологічна компетентність (Б1), оцінювально-аналітична компетентність (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

ідентифікації та аргументації відмінностей між освітніми втратами та освітніми розривами під час навчання здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання);

планування освітньої діяльності з урахуванням виявлених освітніх втрат здобувачів освіти та обрання ефективних стратегій їхнього подолання в умовах реалізації ДСБСО;

застосування інструментів, зокрема цифрових, із метою діагностування освітніх втрат і оцінювання рівня сформованості компетентностей у здобувачів освіти;

здійснення аналізу отриманих результатів діагностування щодо наявних освітніх втрат задля побудови індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти;

моделювання фрагментів уроків і планів підтримки здобувачів освіти, спрямованих на надолуження знань і подолання освітніх втрат;

володіння стратегіями створення фізичної та емоційної безпеки здобувачів освіти у класі;

інтерпретації поведінкових особливостей через призму травматичного досвіду здобувачів освіти та їхнього врахування під час організації освітнього процесу;

розвитку/удосконалення здатності до організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням принципів травма-інформованого підходу;

надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в онлайн-заняттях.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення фрагментів уроків, дидактичних матеріалів та/або освітніх продуктів із застосуванням сучасних педагогічних технологій.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями:

виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань, кейсів і мініпроектів;

рівень рефлексивності та професійної активності, що проявляється у здатності до самооцінювання, усвідомлення власного професійного зростання та готовності до впровадження змін у професійну діяльність.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість: 800 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, науковості та практичної спрямованості, з орієнтацією на професійні потреби педагогічних працівників, які реалізують ДСБСО в другому циклі базової середньої освіти (7–9 класи), щодо забезпечення подолання освітніх втрат, надання психосоціальної підтримки, збереження психічного здоров'я та формування стресостійкості учасників освітнього процесу.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття.

Особливістю практичних занять є аналіз реальних педагогічних ситуацій, пов'язаних із виявленням та подоланням освітніх втрат здобувачів освіти, моделювання фрагментів уроків, розроблення індивідуальних освітніх траєкторій і планів підтримки здобувачів освіти, відпрацювання алгоритмів психосоціальної допомоги та деескалації конфліктів, створення методичних і цифрових ресурсів для організації безпечного освітнього середовища.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, відповіді на питання самоконтролю, спрямовані на закріплення отриманих знань і навичок.

Підсумкові заходи передбачають виконання підсумкового тестування (20 запитань) із метою перевірки рівня засвоєння теоретичного змісту програми та сформованості компетентностей щодо подолання освітніх втрат і організації безпечного освітнього середовища, а також виконання практичного завдання (на вибір слухача), що спрямоване на застосування здобутих умінь у змодельованих або реальних педагогічних ситуаціях, зокрема: аналіз навчально-організаційного кейсу, розроблення карти освітніх втрат класу, проєктування фрагмента адаптованого уроку, створення індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти, підготовка алгоритмів психосоціальної підтримки чи цифрових ресурсів для емоційного благополуччя здобувачів освіти.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70% %. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичне завдання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Зміст програми складається з 2-х модулів та 8-ми взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год – лекційні заняття, 16 год – практична робота, 4 год – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Системна політика подолання освітніх втрат як інструмент забезпечення рівного доступу до якісної освіти					

Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки	2				2
Тема 1.2. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат		2			2
Тема 1.3. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання		4	2		6
Тема 1.4. Професійна підтримка вчителів із питань подолання освітніх втрат у здобувачів освіти	2	2			4
Разом за модулем	4	8	2		14
МОДУЛЬ 2. Психосоціальна підтримка та травма-інформовані практики в системі створення безпечного освітнього середовища					
Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку здобувачів освіти	2				2
Тема 2.2. Стратегії підтримки здобувачів освіти, які пережили травматичні події		4			4
Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи	2	2			4
Тема 2.4. Психоемоційна стійкість і внутрішній ресурс педагога		2	2		4
Разом за модулем	4	8	2		14
Підсумкові заходи				2	2
Усього	8	16	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Системна політика подолання освітніх втрат як інструмент забезпечення рівного доступу до якісної освіти

Тема 1.1. Освітні втрати, сутність, причини, наслідки

Поняття «освітні втрати» та «освітні розриви»: спільне та відмінне. Причини освітніх втрат. Освітні втрати в контексті збройної агресії російської федерації, пандемії, вимушеного переміщення. Фактори появи освітніх втрат, які не пов'язані з воєнним станом.

Наслідки освітніх втрат (економічні, психологічні, соціальні, академічні).

Шляхи подолання освітніх втрат як передумови рівного доступу до освіти.

Тема 1.2. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат

Вимоги ДСБСО та освітніх програм (відповідно до освітньої галузі) як критерії виявлення освітніх втрат здобувачів освіти.

Інструменти для вимірювання та подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі). Вимірювання освітніх втрат учнів у програмах із надолуження (відповідно до освітньої галузі). Цифрові інструменти для діагностування освітніх втрат та відстеження прогресу кожного учня (відповідно до освітньої галузі).

Програми та цифрові ресурси для подолання освітніх втрат, які генерують завдання, вправи та тести з урахуванням потреб конкретного учня (відповідно до освітньої галузі). Доступність та інклюзивність цифрових рішень. Створення власних цифрових ресурсів для подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі).

Тема 1.3. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання

Педагогічні стратегії трансформації освітніх втрат на можливості особистісного зростання. Інструменти персоналізації навчання: карта предмета, індивідуальна карта розвитку тощо.

Зміст, форми та методи мотивації учнів після тривалих перерв у навчанні (відповідно до освітньої галузі). Підтримка психологічного здоров'я учасників освітнього процесу під час подолання освітніх втрат.

Психолого-педагогічні передумови подолання освітніх втрат: установлення позитивної взаємодії педагога зі здобувачем освіти; урахування їх емоційного стану після кризових подій (війна, пандемія); підвищення мотивації до навчання; якісний зворотний зв'язок та практики рефлексії; співпраця з психологом, соціальним педагогом, батьками тощо.

Тема 1.4. Професійна підтримка вчителів із питань подолання освітніх втрат у здобувачів освіти

Вибудова стратегії роботи з подолання освітніх втрат на рівні базової середньої освіти. Форми підвищення кваліфікації педагогів із питань

надолуження освітніх втрат у здобувачів освіти. Національні й міжнародні практики подолання освітніх втрат для професійного зростання. Обмін досвідом, методичні кейси.

Професійні орієнтири для педагога щодо реалізації програм із подолання освітніх втрат (знання теоретичних і практичних засад організації освітнього процесу; методична підготовка щодо реалізації програм із подолання освітніх втрат; володіння основами психологічних знань і травма-інформованого підходу; володіння цифровими технологіями тощо).

Наставництво, супервізія, професійні спільноти як ефективні інструменти для професійної підтримки педагогів у контексті подолання освітніх втрат.

МОДУЛЬ 2. Психосоціальна підтримка та травма-інформовані практики в системі створення безпечного освітнього середовища

Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку здобувачів освіти

Визначення травми. Основні типи травм, з якими можуть стикатися здобувачі освіти. Травма в умовах війни, переміщення, втрати: особливості реагування. Типові реакції на травму (поведінкові, емоційні, фізіологічні, когнітивні тощо). Ознаки та симптоми стресу в дітей. Роль захисних механізмів у протидії травмуючим подіям.

Вплив травми на результати навчання здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (зниження успішності, труднощі з організацією діяльності, нестійка мотивація, порушення соціальної взаємодії та інше).

Методи виявлення психоемоційного стану здобувачів освіти. Психофізіологічні розлади та кризові стани підлітків: ознаки депресії, тривожних розладів, емоційної нестабільності, самодеструктивної поведінки тощо. Зв'язок між травмою та дистресовою поведінкою здобувачів освіти. Прояви дистресу в класі.

Тема 2.2. Стратегії підтримки здобувачів освіти, які пережили травматичні події

Сутність травма-інформованого підходу та його принципи. Інтеграція його стратегій у другому циклі базової середньої освіти, в умовах реалізації НУШ: співпраця та позитивна взаємодія; побудова довірливих відносин; створення безпечного фізичного та емоційного простору тощо.

Перша психологічна допомога та протоколи її надання. Регуляція психоемоційного стану. Профілактика стресу та емоційного вигорання в здобувачів освіти у період підготовки до ДПА / НМТ (ЗНО): техніки саморегуляції, організація освітнього простору, підтримка мотивації тощо. Форми надання психосоціальної підтримки здобувачам освіти, зокрема тим, які пережили травматичні події.

Алгоритм перенаправлення до психологічної служби. Протоколи дій педагога в кризових ситуаціях у ЗЗСО.

Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери

та практичні підходи

Ключові маркери створення безпечного освітнього середовища, спрямованого на збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя здобувачів освіти. Визначення характеристик безпечного освітнього простору. Чекліст оцінювання класу за критеріями безпечного освітнього простору. Дизайн класу та його просторове рішення для підвищення комфорту та безпеки здобувачів освіти.

Роль учителя у створенні психофізичної та емоційної безпеки. Основи ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу задля створення безпечного освітнього середовища: активне слухання, ненасильницьке спілкування, ресурсна підтримка, створення відкритого діалогу тощо.

Тема 2.4. Психоемоційна стійкість і внутрішній ресурс педагога

Особистісні, емоційні та професійні резерви, що допомагають учителю ефективно працювати, зберігати стійкість і підтримувати інших. Профілактика вигорання та розвиток резильєнтності. Моделі психологічного благополуччя. Фактори стресостійкості. Вторинна травматизація: ознаки, профілактика, самодопомога.

Емоційна грамотність педагога як основа психосоціальної підтримки здобувачів освіти: розуміння власних емоцій, навички емоційної саморегуляції, здатність до співпереживання тощо.

Практичні стратегії збереження внутрішнього ресурсу педагогів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання (одне на вибір слухача після опрацювання всіх модулів).

1. На основі результатів тестування або діагностичних робіт проаналізуйте навчальні досягнення здобувачів освіти; визначте «критичні точки» (теми з найбільшими прогалинами); сформулюйте мікрогрупи здобувачів освіти за рівнем підготовки; сплануйте пріоритетні напрями організації навчання з надолуження освітніх втрат для кожної групи.

Результат виконання: заповнена аналітична таблиця освітніх втрат із переліком тем для повторення кожною групою.

2. Змодельуйте фрагмент уроку, у якому поєднано вивчення нової теми з повторенням раніше незасвоєного матеріалу (техніка «спірального навчання») із застосуванням інтерактивних інструментів (Kahoot, Quizizz, LearningApps тощо).

Результат виконання: план-конспект мініуроку з описом методів, завдань та форм оцінювання.

3. Розробіть дорожню карту для здобувача освіти, який мав тривалу перерву в навчанні. Врахуйте адаптацію обсягу домашніх завдань та альтернативних форм оцінювання (проекти замість тестів).

Результат виконання: графік консультацій та перелік адаптованих завдань.

4. Апробуйте та опишіть алгоритм проведення 3-х вправ для зниження тривожності й напруження здобувачів освіти. Наприклад, «Бурулька» (м'язова релаксація), «Квітка та свічка» (дихальна вправа), техніка «5-4-3-2-1» тощо.

Результат виконання: інструкція-пам'ятка для здобувачів освіти або відеодемонстрація вправ.

5. Укладіть текст розмови зі здобувачем освіти, який проявляє ознаки апатії або агресії, із використанням алгоритму «Першої психологічної допомоги» (Дивись – Слухай – Зв'яжуй).

Результат виконання: текст діалогу або алгоритм дій педагога з урахуванням етичних норм.

6. Створіть віртуальний ресурс (Padlet / Google Classroom / інша платформа) для емоційної підтримки учнів, обміну ресурсами та рефлексії.

Результат виконання: покликання на ресурс або візуалізація проєкту з коротким описом функціоналу.

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг 0,5–1 сторінка).

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Системна робота щодо подолання освітніх втрат як передумова рівного доступу до освіти

1. Які державні стратегії та рекомендації Міністерства освіти і науки України регулюють питання вимірювання та компенсації освітніх втрат у період воєнного стану?

2. Як розрізнити «освітні втрати» та «освітні розриви»?

3. Як синхронізувати вимоги української програми з іноземними школами?

4. Як змінити підходи до оцінювання, щоб вони стимулювали поступ здобувача освіти, а не фіксували лише прогалини?

Модуль 2. Безпечне освітнє середовище: інтеграція психосоціальних практик і підходів, чутливих до травми

1. Як розпізнати прояви травми у поведінці здобувачів освіти 7–9 класів (агресія, апатія, когнітивні труднощі) та відрізнити їх від вікових труднощів адаптації підлітків?

2. Як структурувати урок, щоб не ретравматизувати дитину?

3. Які алгоритми дій педагога щодо надання первинної психосоціальної підтримки здобувачам освіти у стані гострого емоційного напруження або під час конфліктних ситуацій у класі?

4. Які стратегії розвитку професійної стійкості та профілактики емоційного вигорання педагога доцільно застосовувати в умовах підвищеного стресу?

5. Як коректно рекомендувати батькам звернутися до спеціаліста у разі виявлення тривожних проявів у поведінці дитини?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі : Указ Президента України від 25.05.2020 № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

2. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 № 800 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення та реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами : наказ МОН України від 02.10.2018 № 1047. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-viyavlennya-reaguvannya-na-vipadki-domashnogo-nasilstva-i-vzayemodiyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-inshimi-organami-ta-sluzhbami> (дата звернення: 31.01.2026).

4. Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти від 30.09.2022 № 972. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

5. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників закладів освіти «Організація фізичного та психологічно безпечного освітнього середовища : реагування на загрози чи надзвичайні ситуації» : наказ МОН України від 06.06.2024 № 814. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyschennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-naukovo-pedahohichnykh-ta-inshykh-pratsivnykiv-zakladiv-osvity-orhanizatsiia-fizychnoho-ta-psykholohichno-bezpe> (дата звернення: 31.01.2026).

6. Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидію булінгу (цькування) : лист МОН України від 14.08.2020 № 1/9-436. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-stvorennya-bezpechnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladi-osviti-ta-poperedzhennya-i-protidiyu-bulingu> (дата звернення: 31.01.2026).

7. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» : лист МОН України від 04.04.2022 № 1/3872-22. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodichni-rekomendaciyi-persha-psiologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 31.01.2026).

8. Методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації» : лист МОН України від 03.08.2023 № 1/11479-23. URL: <https://mon.gov.ua/static->

[objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf) (дата звернення: 31.01.2026).

9. Про забезпечення підтримки дітей, які мають труднощі в освітньому процесі, пов'язані з можливими розладами психіки та поведінки : лист МОН України від 01.10.2025 № 1/20608-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inkluzyvne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon.pdf> (дата звернення: 31.01.2026).

10. Положення про психологічну службу у системі освіти України : наказ МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

11. Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році» : лист ІМЗО від 07.07.2025 № 21/08-586. URL: <https://deponms.carpathia.gov.ua/news/pro-metodichni-rekomendatsiyi-prioritetni-napriami-roboti-psihologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-ukrayini-v-2025-2026-navchalnomu-rotsi> (дата звернення: 31.01.2026).

12. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III (ред. від 06.07.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

13. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

14. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 31.01.2026).

Основна література

1. Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В. та ін. Впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти. Київ : ТОВ «Агенство Україна», 2023. 186 с. URL: <https://la-strada.org.ua/download/vprovadzheniya-vidnovnogo-pidhodu-poserednytstva-mediatsiyi> (дата звернення: 02.02.2026).

2. Андрєєнкова В. Л., Бондар В. І., Войцях Т. В. та ін. Впровадження моделі «Школа вільна від насильства» в закладах освіти. Київ, 2023. 160 с. URL: <https://la-strada.org.ua/download/posibnyk-vprovadzheniya-modeli> (дата звернення: 02.02.2026).

3. Андрєєнкова В. Л., Левченко К. Б., Матвійчук М. М. та ін. Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації однолітків : навч.-метод. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ, 2024. 132 с. URL: <https://la-strada.org.ua/download/vyrishennya-konfliktiv-myrnym-shlyahom-bazovi-navychky-mediatsiyi-odnolitkiv> (дата звернення: 02.02.2026).

4. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. *Український центр оцінювання якості освіти*. 2023. URL: <https://testportal.gov.ua/navchalni-vtraty-sutnist-prychyny-naslidky-ta-shlyahy->

[podolannya-analitychnyj-material-vid-fahivtsiv-ukrayinskogo-tsentru-otsinyuvannya-yakosti-osvity/](#) (дата звернення: 02.02.2026).

5. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова ; укл. М. В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2023. 187 с. URL: <https://undip.org.ua/library/diagnostyka-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-u-zahalnyi-seredniy-osviti-ukrainy-metodychni-rekomendatsii/> (дата звернення: 02.02.2026).

6. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. 2022. URL: <http://www.dtkddtu.dp.ua/uploads/doc/psuholog/Koli-svit-na-mezhi-zmin-strategiyi-adaptatsiyi.pdf> (дата звернення: 02.02.2026).

7. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція) : практичний посібник / авт. кол. : В. Г. Панок, І. В. Марухина, В. В. Рибалка та ін. / за наук. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733538/> (дата звернення: 02.02.2026).

8. Панок В. Г., Рибалка В. В., Шандрук С. К та ін Методики психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах війни : практич. посіб. / за наук. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 212 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738662/> (дата звернення: 02.02.2026).

9. Надолуження освітніх втрат у школах: для вчителів доступні безплатні методичні посібники. URL: <https://nus.org.ua/2024/12/30/nadoluzhennya-osvitnih-vtrat-u-shkolah-dlya-vchyteliv-dostupni-bezplatni-metodychni-posibnyky/> (дата звернення: 02.02.2026).

10. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. UNICEF. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.frame.proofreading.u.a.1-31.07.2023.pdf> (дата звернення: 02.02.2026).

Додаткова література

1. Балахтар К. Резильєнтність викладача ЗВО в умовах військового стану. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка, психологія»*. 2022. № 20. С. 55–62.

2. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання: досвід розвинених країн. *Освітологія*. 2023. № 12. С. 42–54. URL: <https://osvitologia.kubg.edu.ua/index.php/osvitologia/article/view/179> (дата звернення: 02.02.2026).

3. Матеріали для педагогів. Практики підтримки благополуччя педагогів. *Програма СЕН «Зерна». SEL Kernels*. URL: <https://selkernels.gse.harvard.edu/uk-UA/teacher-supports> (дата звернення: 02.02.2026).

4. Мерзлякова О. Л. Резильєнтність або психологічна стійкість: концепт, вимірювання, розвиток (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки*. 2023. № 18. С. 96–120.

5. Пирожков С. І., Божок Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 8. С. 74–82. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/items/f1f181c4-b48d-45f0-911f-9dbe83440968> (дата звернення: 02.02.2026).

6. Плетка О. П. Психосоціальна підтримка підлітків, що пережили страхиття війни : методичний посібник. Київ : Центр реадптації та реабілітації «ЯРМІЗ», 2022. 54 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733662/> (дата звернення: 02.02.2026).

7. Результати опитування щодо поширення симптоматики психічного травмування учасників освітнього процесу, які перехворіли на COVID-19 та/або втратили близьких в умовах війни: препринт / В. Г. Панок, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська та ін. Київ: Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741737/> (дата звернення: 02.02.2026).

8. Спіріна Т. П., Лехолетова М. М., Пінчук Є. О. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в кризових умовах. *Social Work and Education*. 2025. Т. 3. № 12. С. 463–476.

9. Шкабаріна М., Ковбасюк Т. Психологічні аспекти емоційного вигорання педагогів в умовах сучасних викликів. *Нова педагогічна думка*. 2023. № 4 (116). С. 47–51. URL: <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/603> (дата звернення: 02.02.2026).